

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	--	--

SERBĂRILE DIN SIBIIÛ

«Asociația pentru literatura română și cultura poporului român» pofteste pe Rominii de oriunde la marile ei serbări de la SibiiÛ, care vor dura de la 6 la 15 August. Se vor ținea la această dată ședințele anuale ale societății, se va inaugura Museul de etnografie și istorie al Rominilor ardeleni și se va deschide și o expoziție privitoare la întreaga viață românească din aceste părți. Acestea sînt liniile generale, iar amănunțele le vor vedea și prețui aceia, foarte mulți, chiar și de dincoace de munți, cari pleacă la SibiiÛ zilele acestea pentru o adunare cum n'au avut multe Rominii pînă astăzi.

«Asociația» e o societate mare și veche, care va împlini în curînd cincizeci de ani în împrejurări ce nu se pot prevedea de acuma, dar pe care le dorim prielnice. Ea s'a născut din curentul neîntrerupt spre lumină care a însuflețit de o sută cincizeci de ani măcar pe ai noștri din Ardeal și țerile ungurești, din iubirea adevărată către popor, căruia-i trebuia școlii, tot mai bune și mai românești pentru a putea sta alături cu alți locuitori ai aceluși pămînt. Ea s'a adus la îndeplinire într'o clipă rară, cînd amintirile unor primejdioase lupte purtate împreună, uniseră în inimă pe credincioșii celor două Biserici, rivale totdeauna din nenorocire, dușmane une ori, în care anumite împrejurări au împărțit neamul nostru din acele părți amenințate. De la început, «Asociația» a fost și a lui Șaguna și a lui Șuluțiu, și a Blăjenilor și a Sibiienilor, și a Uniților și a Neuniților.

Și aceasta alcătuiește însușirea ei de căpetenie și cea mai scumpă. Știm cum trăiește Rominimea acolo, prin voia vremilor mai mult decît prin păcatele ei. E o fericire că măcar fruntașii clerici și laici ai ortodoxilor se pot aduna în acele soboare cu competența largă, pe care Șaguna le-a dăruit, în înțelepciunea sa și simțul său practic, Bisericii neunite. Acest mic parlament de gospodărie religioasă e, de sigur, neprețuit, și e păcat că nu se vede și la Blaj, unde se adună

pentru asemenea lucruri numai clericii, altul ca dînsul. Dar în acea adunare, hotarul restrîns al confesiunii țermurește din toate părțile. Pe cînd «Asociația», așa cum este, lucrînd într'un sens său în altul, înfățișează ceva mult mai mare. Unde dezbină legea, unește cartea, lumina. Pentru lumină și pentru carte decî, în limba lor, care nu se poate uni cu nimeni, nici schimba, nici preface, nici înjumătăți și împuțina, pentru aceste două ținte mari ale vieții în societățile moderne alcătuite pentru desăvîrșirea omului ca om, — Romîni de amîndouă confesiunile se simt același neam, unul și nedespărțit. Aceasta o spun, înnaintea ochilor rău-voitorî, adunările din fiecare an, pe care nimeni nu le poate opri, căci în ele e vorba de acea viață a sufletelor care se mișcă liber în tot cuprinsul lumii civilizate.

Chiar acuma în urmă, s'a aruncat, vorbindu-se de greșelile și po-noasele «Asociației», cuvîntul de «Academie». Dar această societate nu e o academie, ca acea din București, din Pesta sau de oriunde aiurea; nu este, nu trebuie să se creadă a fi și nu trebuie să ajungă nici-odată la această stare. «Academie» e — mai mult sau mai puțin în faptă, dar aici e vorba de teorie, de doctrină — un soboraș de învățați de o oarecare vrîstă, de o faimă recunoscută, cari se întînesc adese ori pentru a-și împărtăși descoperirile și planurile, pentru a cerceta, cumpăni, răsplăti și îndrepta mersul științei sau al literaturii unui popor întreg sau unei părți numai din el. Pentru aceasta însă, Ardelenii să n'aibă nici-o grijă: pâr. Moldovan, d. Iosif Vulcan și alții vin în luna lui Mart din fiecare an la Academia Romîna din București, un mare așezămînt de cultură, cu temelii adînci și menire strălucită, care, dacă e astăzi și a cite unui Tocilescu, nu va fi minî a Tanovicenilor și a Găvăneștilor, a caracudei ambițioase peste puterile ei din generația de astăzi. Acolo trebuie să se facă știința și de acolo trebuie să plece judecata dreaptă și îndreptarea folositoare. «Asociația» în schimb e o adunare a poporului pentru luminarea lui, o adunare a orîcuî din acele rînduri dese, bune, harnice, înțelegătoare ale poporului romîn de supt acea coroană străină. Acolo nu se cer memorii învățate și scrieri originale, ci prinosul curat al fiecărui, banul săracului, care, dacă sună ca și al bogatului, e binecuvîntat să rodească mult mai mult decît acela, fiindcă în el zace munca pururea făcătoare de minuni. Aici nu sint tovarășî în munca științei, aleși puținî și cu scumpătate, ci tovarășî cu tragerē de inimă pentru învățătura românească, culeși în snopi îmbielșugați prin toate ținuturile neamului.

Așa e «Asociația». Dar din această ființă a ei trebuie să iasă simțul unei datorii. Și această datorie n'a fost îndeplinită până acum nici pe departe. E bine să se spuie aceasta cu prilejul strălucit de astăzi, și spun aici, pentru că, de și voiū fi și eu acolo, gura mi-e închisă în țară străină.

Poporul românesc de peste munți vrea lumină; el nu mai poate în împrejurările grele de astăzi fără lumină; el va rătăci neconținut, se va poticni pe toate cărările, va cădea și va peri dacă nu i se dă lumină. Și ce fel de lumină? Nu aceia a ziarelor care vorbesc politică, iar din literatură traduc «Mustangerul negru», viețe de sfinți sau predici care aū mai răsunit încă în atitea limbī, sau cite ceva tăiat din revistele bucureștene. Luī îi trebuie o învățatură statornică, zilnică, una făcută ca pentru el și anume pentru el; «o pīne a lui de toate zilele», prin care și ai noștri să fie oameni ai veacului în toată puterea cuvintului.

Cui trebuie să i se ceară acest dar? Nu guvernului. Nu Romīnilor din alte părți. Nu cutăruī om singuratec. Nu preotului ca preot și învățatorului de sat sau de oraș ca învățator. Ci vistieriei tuturor, faptei tuturor, gospodăriei tuturor care e «Asociația».

Iată, Domnilor, e o zi mare ca aceasta; din bani bine economisiți v'ați învrednicit a face un frumos palat, un muzeū, o expoziție, lucruri neașteptate și vrednice de admirație și de mulțămită. Mai luați o hotărīre. Este foaia aceia «Transilvania», care iese așa de rar și tot deapănă la socotelī ca la o casă de bancă sau la o societate pe acțiuni, care dă în zădar titlurile cărților ce aū tipărit Ardeleniī și care furnizează ici și colo cite ceva învățat, — foaie osindită, pe care o primesc toți și n'o cetește nimeni. Scoateți-o din scutecele care o fac schiloadă. Dați-i viața bună, adevărată și folositoare. Să iasă în fiecare săptămīnă măcar, să spuie lucrurile ce se așteaptă de toți în graiul tuturor. Pentru socotelī cine nu vă crede?! Și faceți cărți pentru sătean ca «Matița» Sirbilor ce trăiesc în aceleași împrejurări. Nu cărți de la d-voastră, ci cărți de la oricine, — de știință ușoară, de literatură frățească, acelea care ar cădea asupra satelor ca o binefacere dumnezeiască.

Așa o faptă ar prețui de sigur mai mult decit — să mi se îngăduie a o spune — toate banchetele ce s'aū mai benchetuit și cite se vor benchetui de acum înainte.

N. IORGA.

LEGENDĂ.

*Străjer străvechiu și plin de bărbăție,
Gorunul uriaș spre ceruri cată...
La umbra lui, pe-o noapte 'ntunecată,
Treți căpitani și-au fost jurat frăție.*

*Ei s'au legat cu inima curată
Să-și mintuiască neamul din robie.
Luptară dirji, — dar' prinși de riclenie,
S'au sărirșit — martiri-eroi — pe roată.*

*Trecură anți... Cumplit osta iohagul
În lanțuri și măi crunte ca 'nnainte,
Îngenuchiat de cei atotputernici, —*

*Cind, iată, tinăr Craiū ridică steagul...
Și sub gorun aceleași jurăminte
Răsună: «Moarte domnilor nemernici!».*

*Dar n'au crut cei de sus să-l înțeleagă
Și, după mări izbînci și zile-amare,
Într'o colibă, fără o luminare,
S'a stins, pustie, rîța lui pribeagă.*

*Îl îngropară sub gorunul mare,
La umbra-î, ce-î fusese-așa de dragă, —
Pe cind aî lui umplură lumea 'ntreagă
Cu-al doineî vaier fără de-alinare.*

*Bătut de ploî, de nopți vijelioase,
Cercînd zadarnic pe urmași să-î cheme
La luptă nouă, — stăruie și azi*

*Gorunul jalnic, neînfrînt de vreme,
Ci trist își pleacă crengile-î stufoase,
Umbrînd mormîntul marelui viteaz.*

*

*Ce'nसान्ना insă-a cerului minie?
Ce'nसान्ना norîi rajnici de s'adună?
Gorunul azi măi greū din ramuri sună,
Pare'ar voi croul să-și învie!*

*În hohote de plîns ar vrea să-î spună
C'aî lui uitară drept și datorie;
El cere-un semn din ceruri, să-î îmbie
La luptă sfîntă, ca în vremea bună...*

*Și iacă! Trăsnet zguduie gorunul
Și val de crîngi acopere mormîntul,
În care mîndrul Craiū își doarme somnul...*

*Ci toți stau muți, și n'a 'nșeles nici unul:
Zadarnic Domnul și-a rostit curîntul,
Căci au pierdut credința lor în Domnul!*

ST. O. IOSIF.

Z A V E R A

— FRAGMENT DIN ROMANUL «DOMNIȚA VIORICA» —

Atacul răsculaților asupra satului a fost răspins de două ori de către țeranii organizați militărește, supt conducerea lui Gheorghe Pralea. Acuma, puși supt comanda unui hoț de cai, Lixandru Roșu, răzvrătiții cearcă un al treilea asalt.

Primarul stă lingă Gheorghe și veghează ca tot ce hotărăște el să se execute cu sfințenie. Domnița Viorica, incunjurată de o sută de țeranî gata să o apere, comandați de Dumitru Brînză, stă de

o parte, lingă pădure, și privește la peripețiile luptei, gata să intre în vălmășag, să-î înbărbăteze la cas de nevoie.

Răsculații sînt mai multe miî, inghemuiți în lungul drumului, lingă care ard însă, cu flacări mari, mărăcinî și porumbiștile aprinse de sătenî pentru a izgoni pe răsculați. S'a dat un nou asalt, și prima mie de răsculați, primită cu pietre azvirlite de țeranîi, copiii și țerancele satului, a bătut cîteva minute în retragere. Țeranîi, postați în ambele părți ale pădurei care mărginește drumul, așteaptă, supt comanda uriașului Ghiță Namilă și a învățătorului, să li vină ordine dela Gheorghe. Acesta li trimete vorba, că atunci cînd va sosi armata într'ajutor, să se ascundă în pădure spre a nu fi luați drept răzvrătiți.

Acu se vād pornind din nou răsculații la asalt asupra malului, cu care Gheorghe a tăiat drumul spre sat. Mersul lor are ceva solemn care dă fiori. Ajunși la cincizeci de pași de mal, răzvrătiții pornesc în goană la atac.

Gheorghe Pralea stă liniștit o clipă, apoi ridică mîna, strigînd :

— «Dați-î, dați cu praștiile. Copiii și fetele, dați virtos!»

O grindină deasă de pietre se abate asupra năvălitorilor.

— «Dați-î! Dați la mir!», strigă glasul formidabil al lui Ghiță Namilă.

Pietrele curg peste năvălitorii din față, dar cei din urmă, adăpostiți, strigă fără incetare :

— «Înainte, fraților, înainte la biruință! Înainte, să-î potopim!»

Și răzvrătiții calcă peste căzuții lor, trecînd înainte. Acuma-î despart numai zece pași de șanț.

Gheorghe Mortu sare pe mal, și răcnește din răsputeri :

— Pe ei mă! Pe ei mă!

Preotul își unește strigătul strașnic cu al lui Gheorghe; el răcnește :

— «Ghiță Namilă! Învățătorul! și Dumitru! pe ei mă! pe ei!»

Copiii se aruncă în lături, făcînd loc, și Dumitru cu ceata lui năvălește, de lingă Domnița, mindru că poate să se arate cu oamenii lui, viteaz. El e în fruntea lor, și urlă :

— «Pe ei măă, la pămînt cu ei! Uraaa!» Și, ca un torent, suta lui de oameni pornește peste mal, cu armele ridicate, împotriva răsculaților.

Ghiță Namilă de o parte, Învățătorul de altă parte a pădurii, sar cu sutele lor de țeranî în luptă.

Spaima cuprinde pe răzvrătiți, cînd vād năvălind din ambele laturi ale pădurii, în goană turbată coloana de țeranî înarmați.

Năvălitorii ieșiți din păduri scot niște răcnete asurzitoare; femeile și băieții din urma lor urlă în chip înfiorător. Înseși femeile și fetele

înlăcărate de strigăte și de avîntul țeranilor, se răpăd pe urma bărbaților, în direcția răsculaților, răcnind: «Pe ei mă! ucideți-i! ucideți-i!»

Rebelii stău buimăciți, neștiind ce să facă. Loviturile lui Ghiță culcă pe vrăjmași perechi, perechi; doi s'agață de brațul lui drept, dar el se vede în fața lui Marin Aldea, șeful răscoalei, care strigă încetinuș, «înnainte» și, cu o formidabilă lovitură a pumnului stîng, uriașul turtește țeasta lui Aldea. Conducătorul cade, cei doi agresori speriați feresc înapoi, unul e turtit de alt pumn al lui Ghiță și cel scăpat fuge strigînd:

— «Fugiți, e dracu', e dracu'! fugiți!»

— «Fugiți, fugiți!», strigă alții, dînd înapoi, «fugiți», strigă cei mai fricoși, și în cîteva clipe năvala răzvrătiților se schimbă într'o goană nebună, desordonată. Biruitorii îi urmăresc puțin, dar, rechemati de Gheorghe, revin, în goană, la loc.

Acu se avîntă în fruntea răsculaților Lixandru Roșu'; dar el dispune să i se trimeată pe rînd cîte o mie de oameni, ca să nu fie nevoit să se retragă, și o pornește în goana mare, ca să dea mai multe puteri atacului.

Din partea lui, Gheorghe Pralea e plin de bucurie; el a primit pînă aci știrea că soldații sînt la doi kilometri de sat și a trimis vorbă să sosească în galop. Departate se vede, venind dela curte, ceata trimisă de el acolo cu Buzoianu. Gheorghe orînduește din nou primele mișcări, dar el repetă ordinul ca la venirea armatei oamenii lui să se retragă răpede în pădure, ca să nu fie călcați în picioare.

Atacul lui Lixandru pare iresistibil, dar pietrele aruncate de mîni dibace trîntesc pe cei de față, gemetele și vaietele celor căzuți întiîș și peste cari trebuie să treacă răzvrătiții, li scade avîntul acuma. Gheorghe strigă, și preotul repetă, cu glasul lui formidabil, răcnetul: «pe ei mă», și cele trei cete de țerani, încurajate de strigătele femeilor, pornesc, ca trei vijelii crunte, asupra răsculaților. Dar Lixandru strigă, urlă, și oamenii lui stău bine; nu se dau înapoi, ba înnaintează.

Gheorghe, văzînd că Buzoianu mai este la vre-o sută de pași, strigă țeranilor de lîngă Viorica să intre în luptă. Toți, chiar și Harap, se năpustesc peste mal în mijlocul răzvrătiților. Gheorghe pune să se dea drumul lui Buză-lata și lui Sandu Buzea.

Viorica înnaintează călare pînă lîngă șanț, și, la vederea ei, țeranii parcă sînt electrisați; ei se îmbărbătează, strigînd:

— «Domnița! Domnița! ne privește Domnița. Huraa! Pe ei mă!».

— «Ucideți — ucideți!» răcnește Lixandru. «Ucideți fără milă!!».

Acuma Buzoianu trece ca o vijelie pe lângă Viorica, cu suta lui de oameni, răcnind:

— Uraa! Trăiască Domnița noastră!

— «Huraaa», urlă ceata întregă, năpustindu-se asupra răsculaților.

— Uraa! strigă sătenii, entusiasmați, «vine Buzoianu, vine Buzoianu. Huraaa».

Supt noul atac, loviții se dau parcă înapoi, dar Lixandru îi ține pe loc cu răcnetele lui.

O statură colosală, Țiganul Harap, devotatul Domniței, se viră, culcînd cu ghioaga lui răzvrățiții la pămînt, făcîndu-și o stradă până la Lixandru.

Ghiță Namilă a priceput ce vrea Harap, și acuma se aruncă și el în aceeași direcție, culcînd la pămînt piticii din calea lui. Deodată se vede Lixandru ridicîndu-se în aier, avînd o mîină străină de git. Harap l-a apucat și-l gîtuie, dar, cum el îl lasă să răsufle, prinsul strigă din răputeri, răgușit:

— «Săriți, scăpați-mă!»

Cîțiva lovesc pe la spate cu ghioagele lor în capul uriașului. Ghiță sare, și face cu o învîrtire un gol în jurul țiganului. Dar vede cum Harap șovăie, cu capul spart de lovitură, și cum cu o ultimă încordare trîntește pe Lixandru de pămînt, ca pe un snop. Trîntitul icnește, se întinde și un val de sînge îl năpădește pe gură. Harap îl izbește cu călcîiul în tîmplă, și dă să cadă și el, dar Ghiță îl ține cu un braț și, apărîndu-l, îl scoate din vîlmășală; doi țeranii îl duc în spre Viorica. Tînăra femeie, încălzită de succesul țeranilor, se uită la luptători și li strigă, cu glasul ei armonios:

— «Curaj, înaintea, curaj».

Țeranii cari o aud, răcnesc.

— «Înainte mă! Înainte» a zis Domnița, nu vă lăsați; înainte, pe ei, mă! înainte!»

Acum Viorica, văzîndu-i că sînt copleșiți, trece cu calul în spre mulțimea încăierată, și s'apropie de primul rînd. Țeranii ei o văd așa așa de frumoasă, încît li pare un înger trimes să 'i ajute: un strigăt formidabil se ridică:

— «Trăiască Domnița! Trăiască... Uraa, să o apărăm!»

— «Uraa!». Și cu noi puteri țeranii s'azvirî în luptă.

Ghiță strigă către răsculați:

— A murit Lixandru, fugiți, fugiți răzvrătiților, că a murit Lixandru!

— A murit Lixandru, repetă țeranii lui Ghiță, și năvălesc cu noi puteri asupra răsculaților. Mai mulți țeranii se grupează în jurul Vioricai, făcînd scuturi din corpurile lor.

Gheorghe ascultă, și se uită în direcția Curții; el așteaptă din moment în moment ceva care îi pare că nu mai sosește. Acuma sfătuiește pe preotul să intre cu crucea înaintea între luptători, și Părintele Neagoe, cu statura lui impunătoare, odăjdiile sfinte, strălucitoare, înaintea în goană, cu crucea ridicată, în spre locul încăierării. Peste țipetele și gemetele celor răniți, peste blestemele și injurăturile asurzitoare care umplu văzduhul, se aude strigătul lui planind, asemenea tunetului d'asupra unei vijelii.

— «În numele sfintei cruci, înaintea! În numele sfintei cruci, nu vă lăsați! În numele sfintei cruci, fraților, fiți bărbați viteji! Că Dumnezeu și dreptatea este cu noi!»

— Uraa! strigă țeranii, dar de astă dată mai slab, căci mulți din ei sînt răniți.

Acuma, răsculații primesc un nou ajutor: toată rezerva lor pornește încoace, și Gheorghe trimete ordine ca oamenii să se arunce în pădure la adăpost, cînd fața lui se luminează: el simte cum se zguduie pămîntul, și ghicind cauza, își încordează auzul; el distinge un galop nebunesc:

Se uită spre curte, și vede un nor de praf, înaintea norului un om venind ca în zbor: e logofătul călare pe Roib.

El aleargă să spună că vine ajutor dar, cînd vede pe Domnița în rîndurile luptătorilor, el se aruncă, în mijlocul încăierării, strigînd:

— Ghiță, Harap, nu o lăsați! Apoi se așează în fața Vioricăi, scoate revolverul și pîndește pe cei ce îndrăznesc să înainteze spre dînsa. Ghiță Namilă năvălește spre Domnița, și o roagă să se retragă, că vin ceilalți răsculați în ajutorul ăstora. Dar Viorica nu se mișcă din loc, sperînd să îmbărbăteze prin prezența ei pe oamenii satului.

Unul din răsculați strigă:

— Prindeți pe Domnița, și pe urmă e al nostru satu!

La strigătul acesta, răsculații dau năvală spre Viorica, dar Ghiță, Dumitru Brînză, Învățătorul adună fiecare cîte un pumn de oameni, și formează un fel de gardă în jurul Vioricăi. Ea înaintea, și, fără să vrea, aude cum învățătorul zice lui Ghiță:

— «Iancușor, copilul lui Gheorghe Pralea, este împușcat în piept».

Tînăra tresare, lovită dureros de această veste, și, aruncîndu-și privirea spre Gheorghe, îl vede trimetînd pe cîțiva inși în viltoarea luptei. Acù el trimete pe altul spre părintele Neagoe, rămas în foc, și, cînd vede omul ajuns la țintă, ridică brațele în sus, răcnind din răsputeri:

— «Înapoi! retrageți-vă! Înapoi! Sosește armata. Răniții să se dea în șanturi».

Preotul îl privește, ridică și el crucea în aier și strigă cu glasul lui, ca de tunet.

— «Înapoi! copii! Înapoi, la adăpost, că sosește armata. Răniții să intre în șanțuri!..»

Răsculații rămîn uluiți la știrea neașteptată, și de acest moment de nehotărîre se folosesc țeranii spre a fugi la adăpost în umbra pădurii.

Ghiță Namilă culcă cu pumnii pe cei din drumul lui, și, apucînd calul Domniței de căpăstru, o rupe la fugă cu ea spre copacii din apropiere. Țeranii aruncă privirile în spre sat, și un strigăt de bucurie li se zmulge din piept:

— «Uraaaa! sosește!!»

S'aude sunetul sinistru al trîmbițelor de atac; și în norul de praf care zboară încoace, se văd fulgerînd arme, iar galopul turbat al cailor aruncați în goană nebună răzbubuie, ca tunete îndepărtate, cutremurînd pămîntul. Acum, din infernalul zgomot produs de această vijelioasă goană, se aude nechezatul și răsuful greoiu al cailor supraexcitați. Bubuitul produs de cadența galopului lor se face din ce în ce mai tare, mai asurzitor, pînă ce asemeni unui fioros ropot prelung de trăsnete, sosește ca vârtejul urlînd al unei furtune dezlănțuite.

Țeranii din pădure, pătrunși de fiori la spectacolul acestei enorme puteri azvîrlite în ajutorul lor, își flutură căciulile în aier, răcnind din răspuțeri, aproape urlînd:

— Uraaa! uraaa! Trăiască armata! uraaa!

Dar năvala călăreților trece vijelios ca un uragan peste malul ridicat, și o goană nemaipomenit de sălbatecă pornește pe urma răsculaților. Aceștia se risipesc și fug înaintea călărașilor, spulberîndu-se ca paiele înaintea unei vijelii. Însă călărașii îi urmăresc, și loviturile date cu latul și dosul săbiei goale, lasă pe mulți leșinați.

Escadron după escadron, trece într'un nor de praf, gonind orbește pe urma răzvrătiților, și parcă odată cu ei ar trece un potop de trăsnete, așa ripiie de puternic și năprasnic de asurzitor galopul cailor înspumați.

...Și, pînă tîrziu noaptea, continuă goana după răzvrătiți...

* * *

— «Adunați răniții noștri!», strigă Gheorghe, după ce călărașii au dispărut, și preotul repetă strigătul lui. Țeranii ies din ascunzătorile lor și se risipesc întru căutarea celor căzuți. Dar dincoace de mal nu este decît un copil împușcat, încă de la primul atac. La al doilea asalt, lipsa de arme de foc s'a resimțit, căci sînt numai loviți de bîte,

ghioage său de pumni. Buzălată și cu Sandu Buzea sint între cei morți: ei au fost uciși în fugă, pe la spate. Harap este pe moarte; el cere să fie dus înaintea Domniței Viorica, care stă în genunchi și leagă rănile unor răniți, cu fișii aduse de femei din sat. Acu sosește unu de la Curte, însoțit de Neaga, cu cele necesare pentru a îngriji de răniți. Logofătul a plecat să aducă lucrurile nouă cerute de stăpina.

Harap, pe moarte, e adus la Viorica, cere să-i spună ceva. El vrea să-i dea de știre că a omorit pe Cristina, dușmana Domniței, și toți se îndepărtează: el simte că mai are puține puteri, că nu mai poate vorbi mult, și așteaptă. Viorica se apleacă spre el cu ochii plini de lacrimi, murindul face o sfortare să se aplece în spre partea Vioricăi, apucă poala rochiei și o sărută. Tinăra femeie îi apucă mâna, dar el i-o ridică, o ducă la frunte, apoi o sărută, și șoptește:

— Domniță... Domniță... să nu-ți mai fie... frică de... Cristina... dușmana dumnitale a murit...

— «Ce?» întreabă tinăra speriată; «ce zici? ce e cu Cristina?»

— «Am... ucis-o... e... sărut... sărut minile., Acum... mor împăcat... m'am spovedit». Un oftat încheie cuvintele uriașului. El mai mișcă odată din piept, și tot trupul i se destinde, pe cind mușchii feței păstrează aceeași expresie de devotament și de umilință cu care a vorbit stăpinei: credinciosul ciine e mort.

Gheorghe Mortu s'apropie de grup, cu zîmbetul senin al omului care și-a făcut datoria și e mulțămît. El aruncă o privire tristă asupra lui Harap și îi închide ochii, șoptind:

— Dumnezeu să-l ierte!.. Apoi zice: Domniță, să știi că numai d-ta ne-ai scăpat azi, că, de nu erai aci, țeranii mei o rupeau de zece ori la fugă. Pină acuma avem, cu Harap, patru morți, dar mai mult de o sută răniți; din ăștia vre-o douăzeci stau foarte rău... săracii... Dar li-o ajuta D-zeu!

Însă cuvintele i-se opresc în gură, căci vede o femeie, alergînd în spre el, ca o nebună: e nevasta lui, ea strigă desperată:

— «Gheorghe! Gheorghe!» și se înneacă de plîns.

Pătruns de un fior de spaimă, presimțind o nenorocire, tot obrazul lui Gheorghe se transformă, ca supt o lovitură neașteptată.

— «Ce-î, fă?! Ce-î?» strigă el către nevastă-sa. Ea se oprește și plînge înneecat, fără să-î poată spune o vorbă. El o apucă de mină, o scutură, și o întreabă din nou: — «Ce ai, fă? Ce-î!?»

— «Copilul nostru ...Iancușor! moare!» zice ea, izbucnind în lacrimi

— «Ce, fă, ești nebună?» strigă Gheorghe, necrezîndu-și urechilor, șovăind pe picioare. «Nu se poate, fă! tu aiurezi!..»

— D'ar da Dumnezeu să aiurez, numai să nu fie adevărat!, strigă femeia și, istovită de puteri, cade în genunchi, zmulgându-și părul de desnădejde.

Gheorghe e galben de moarte; lui nu-i vine să creadă, dar vede pe Ghiță Namilă venind cu un corp mic în brațe.

Uriășul plînge, sărută copilul, îl mîngîie, și cearcă să-i dea curaj:

— «Uite, îi zice el plîngînd, uite coala e Domnița, te duc la ea și te scapă; uite și taticu?...»

Gheorghe vrea să se răpeadă spre copil, dar puterile îl lasă, și, aiurit, rămîne locului; fața i se rinjește, dinții i se văd ca un scrișnet, și un hohot înecat de lacrimi i se zmulge din piept. El se apucă cu minile de păr, și o înjurătură spăimîntătoare cutremură pe cei de față... Și, cum Ghiță pune copilul jos, el se lasă în genunchi lingă el. Toată încordarea din jurul zilei își face loc prin lacrimile care-i țîșnesc acuma din ochi. El se apleacă asupra copilului, și abia îl poate vedea de lacrimi; el îl mîngîie, îi șoptește cuvinte iubitoare și printre sughituri, printre lacrimi, îi zice: — «Iancușorul tatii! Puișoru' mieu. Cine te-a lovit? Ce ai tu, puiule? Deschide ochii, să mă vezi!»

Fața galbenă a copilului se înseninează parcă: el deschide ochii și, cu glasul stins, abia poate șopti:

— «Tăticule... mi-e frig!..»

Țeranul își zmulge haina de pe el, și, izbuclnînd într'un urlet plîngător, își acopere copilul.

— «Domnița», șoptește Iancușor, «Domnița mă scapă...»

Viorica îngenunche lingă el, și, mișcată pînă la lacrimi, plînge cu hohote...

— «Scapă-mi-l, Domnița!», strigă, plîngînd, țeranul, «mai scapă-mi-l numai odată...»

Și mama lui Iancușor urlă, tirîndu-se în genunchi către Viorica.

— «Mai scapă-ni-l odată; fie-ți milă! fă-ți pomană cu sufletele noastre... Scapă-ni-l, Domnița!»

Viorica, cu batista la ochi, hohotînd de plîns, s'apleacă peste copil; dar rana este mortală. Tînăra femeie simte cum pulsațiile copilului se fac din ce în ce mai rare; copilul deschide din nou ochii, suride blind și șoptește:

— «Tăticule... Domnița... Domni...», și rămîne așa, incremenit cu surisul blind pe obraz...

Mama lui răcnește odată:

— A murit! Iancușor! și cade lungită lingă copil.

Toți cei dimprejur pling fără să-și dea seamă, și pe rînd ce sosesc țeranii și țerancele, se opresc mișcați lingă grup.

Preotul s'apropie plingînd de Gheorghe, îl ia în brațe și-l sărută, zicîndu-i :

— «Nu măi plînge, frate, nu măi pl...», și izbucnește și el în hohote de plîns, fără să-și măi poată sfîrși cuvîntul.

Gheorghe s'apleacă spre corpul neînsuflețit, și acopere cu sărutări fața, gîtul și pieptul copilului, gemînd într'una, și pe toate tonurile, cu inflexii de voce de o duiosie nețărnută, îi șoptește :

— «Iancușoru' tati... Iancușoru' drag, Iancușoru' frumos—Ooof. Doamne Doamne, de ce mi l-ai luat!»

Preotul, nemaî știînd ce să facă pentru a liniști pe Gheorghe, începe cu glas tare o rugăciune pentru odihna celui mort...

Toți țeranii își scot căciulile și cad în genunchi.

Mama copilului își revine în fire, și privește uluită în jurul ei.

Ghiță cade în genunchi, gemînd și plingînd ca după un frate. Viorica plînge tăcută, și toți plîng.

Preotul însuși, în odăjdii sfinte, ținînd crucea în mină, are ochii uzi, și, cu glasul întretăiat de suspine, rostește cuvinte care nici nu sînt după tipic; el înalță crucea, binecuvîntează cu ea, și ridică minile la cer, rostind din adîncul inimii :

«Întru pomenirea îngerului, pe care ni l-ai luat în cer, Doamne, ridicăm glasurile noastre de păcătoși!»

Învățătorul s'apropie, și, căzînd în genunchi, lingă preot, rostește :

— Doamne, îndură-te spre noi!

— Revarsă, Doamne, mila ta asupra părinților loviți!

— Doamne, îndură-te spre noi...

Mama copilului privește prin lacrimi, cu aerul unei nebune, ea aude aceste rugăciuni, și nu înțelege; își face cruce, se apropie de copil, și, în clipa cînd preotul ridică din nou crucea în sus, femeia își apucă copilul mort de subțiori și îl înalță cu fața pînă aproape de mîna părintelui Neagoe, zicîndu-i, cu glas convins, ca unui copil ascultător :

— «Sărută crucea, maică, sărută sfînta cruce!»

Un fior trece prin inima tuturor celor de față. Femei mari, oameni maturi și bătrînii hohotesc de plîns ca niște copii, și întreaga mulțime a celor adunați este una de lacrimi și jale.

Gheorghe se scoală; abia i se măi văd urmele lacrimilor pe obraz; el privește lumea îngenunchiată în jurul lui, ca printr'un văl, ca și cînd nu i-ar vedea; el ia băiatul mort, înțepenit, din minile femeii, și-l ridică în brațe ca pe un copil viu, zicînd :

— «Haide acasă, Iancușor», apoi, apucându-și nevasta de mână, îi zice simplu: «Hai și tu!».

Și amândoi pornesc de mână, ca doi oameni cuminiți, serioși, cari-și duc copilul regăsit acasă, pe când Viorica, țerancele și țeranii li pling de jale, și-i urmează, conducându-i pînă la locuințele lor.

(Va urmă.)

VASILE POP.

S O N E T

Ce mîndri-s munții în apus de soare,
 Cu văile albastre, fermecate,
 Cu-adîncile păduri întunecate,
 În care pling vrăjitele izvoare !

BCU Cluj / Central University Library Cluj
 De mii de ani dorm stîncile, plecate
 Peste-adîncimile-amețitoare,
 Încremenite pîscuri făr' o floare,
 Mărețe în a lor singurătate.

Dar cine oare, cine poate spune :
 Pustiul și tăcerea nu le doare
 În ceasul trist, cînd soarele apune ?

Și 'n sufletele mîndre și tăcute
 Oh, cine, cine poate să coboare
 Și să asculte dorurile mute !

L.

Reproducerea oprită.

PARTEA A DOUA.

VIII.

Negrea își zvirli condeiel în săltar și-și împinse cu zgomot scaunul îndărăt. Se ridică și-și frecă ochii cu palmele de câteva ori. Funcționarul de-alături, Ion Popescu, scoase ceasul și zise căscînd:

«Șase și cinci...

— Hai! de-acu-i vremea să mergem...» vorbi Negrea. Își încuie săltarul, îndreptă cu mîna stîngă, prin obișnuința, călinara și cartonul de pe biuroū, după aceia se incheie la surtuc și păși spre cuier.

Se ridicară cu toții: Ghiță Ionescu, de la starea-civilă, și Gavril Atanasiu registratorul, și Ion Popescu, ajutorul de notar. Băieții, practicanții, se traseră în fund, cu rîsete infundate, cu șoapte și cu strecurări de priviri spre șef.

«Ei, ce facem? întrebă registratorul, învelindu-și trupul mărunț în palton. Mină tot e sărbătoare: Sfintul Neculai... Mergem să bem cite un păhărel înainte de masă?...»

— Ce păhărel? răspuse Ghiță Ionescu, ridicîndu-și în sus palma dreaptă, cu degetele rășchirate. Mă! ș'acasă poți bea un păhărel înainte de masă...

Atanasiu prinse a rîde, scărpinîndu-se în barba mică, neagră.

«Las'că știu! strigă, el, și ceilalți începură a rîde și ei. Pe tine nici nu te invit, dragă. Du-te acasă și dă socoteală nevastei...»

— Ce nevastă? mormăi Ionescu îndesîndu-și bine căciula 'n cap. N'eu e gust să merg, asta-i, — ce tot îi dai cu' nevasta?»

Întinse mîna lui Negrea, care se îmbrăca în tăcere, și ieși răpede pe ușă.

«Domnule Negrea, mergem? întrebă registratorul, zîmbind. Pină la Trifanov, e un pas...

— Să vedem, răspunse Vasile, sînt obosit al dracului... Parc'am umblat în pas alergător...»

Atanasiu se întoarse spre Popescu.

«Da' tu, Ioane, mergi?»

— Eū merg, tot n'am ce face acasă...»

Ieșiră. În coridor se întîlniră cu Nicu Tanasache, ajutorul.

«Cucoane Nicule, numai un păhar la Trifanov! zise registratorul rîzînd.

— Ha! zise Tanasache pufnînd. Mi-a mai trece năduful. Pînă acuma, domnule, am discutat cu *domnu'* primar, și nici că vra să înțeleagă... Și eū și cuconu Panaite am stat pe capul lui. Degeaba! Cuconu'-Panaite și-a luat pălăria și s'a dus, n'a mai vrut să știe de nimic!

— Bine, da' ce-î, frate? întrebă Vasile.

— Asta-î! Cum ce-î? Este-o chestie. Dumnealui vra numai decît să facem cum scrie la carte... Bine, doar nu sîntem copii, frate... Trăim în lume... Nu, — el cu ochelarii de-asupra cărții și cu degetul pe buchii... — Apoi deodată schimbă tonul și adăogi cu liniște: E vorba de licitația de poimîni...

— A! de licitație! strigă Negrea. L-auziam și pe cuconu'-Panaite mormăind de așa-ceva. Mă miram eū!

— Da, de licitație...» zise Tanasache. Se încheie bine la palton peste burta uriașă, și-și trase cușma peste urechi.

Mergeaū încet în jurul ajutorului, registratorul, pitic, legănîndu-se într'o parte și 'ntr'alta, Popescu, spînatec, cu obrazul bufnat, cumpănîndu-se înnainte, Vasile cu umerele puțin înnălțate și cu mîinile în buzunările paltonului.

Un vînt aspru trecea prin întunecimea serii de Dechemvrie, ardea obrazurile ca un briciu. Luminile caselor scunde strecurau prin geamurile aburite fișii suptîri de aur. Ceî patru funcționari pășiau prin zăpada ușoară care căzuse peste zi, sau, pe alocuri, băteaū cu încălțămîintele pămînt gol și înghețat. Șirurile de case ale uliței erau acoperite cu o pînză albă, care licăria ici-colo în bătaia unui felinar cu lumină săracă. De-asupra, în văzduh, par'că plutia o îngrămădire nemîșcată de ceață fumurie.

La Trifanov, lumină mare. Cucoana stătea de vorbă cu Panaite Gheorghiu și cu Iancu Neculcea, ea înlăuntrul tejghelei, ei de partea ceastălaltă, pe scaune de paie. Cîte-un păhărel de rom roșcat li licăria d'înnainte, supt lampa atîrnată deasupra. Madam Trifanov, pudrată tare, pieptănată cu coc în vîrfurile capului, vorbea rîzînd frumos, dînd din mîni și adunîndu-și din cînd în cînd la gît șalul alb care-o învelia.

Era o femeie trecută de treizeci de ani, frumoasă încă, cu ochii negri, neliniștiți și deștepți.

«A! oaspeți noi! zise ea, ridicându-se de pe scaun și aplecându-se puțin pe teigheaua înnegrită, plină de păhare și sticle. Poftiți la sfatul nostru... Cuconu'-Panaite a venit cam supărat, dar acuma s'a mai potolit...»

Cuconu'-Panaite începu a rîde tare :

«Bine, frate, cum să nu fii supărat?... Uite, și Tanasache-i de față..

— Da, cucoane, — cu degetul pe buchii, altfel nu-i de chip...»

Și porni și el într'un ris înăbușit, care-i cutremura burta.

Dădură mîna. Apoi madam Trifanov zîmbi, cu bunăvoință :

«Domnule Negrea, n'ai mai fost de mulțisor pe la noi...

— Da, răspunse Vasile; din cînd în cînd... De multe ori e mai bine-așa...

— Hm! crezi? Uite, domnu' Atanasie e de altă părere...

— Eū? răspunse registratorul cu un zîmbet șiret în barba-i mică,— eū, desigur... De ce n'aș fi de altă părere?...

— Și domnu' Popescu ce zice? întrebă cucoana cu fața veselă, întorcîndu-se spre obrazul plin și spînat al ajutorului de notar.

— Eū zic bine! răspunse Popescu cu un zîmbet sfios, fugind cu privirile în lături.

— Vă rog, ședeți pe scaun, vorbi madam Trifanov, așezîndu-se. Cam strîmt, dar n'avem ce face. Oamenii buni se împacă... Ce poftiți?...

— Romul acesta e escelent, zise domnu' Neculcea cătră Negrea, ridicînd cele trei degete dela mîna dreaptă în sus.

— Nu, eū nu prea bat cu romul, răspunse Vasile. Eū mai degrabă ași bea un păhar de vin bun. Sint obosit...

— Așa de curînd, domnule Negrea? se poate? zise din vîrfurile buzelor cucoana, strecurînd spre el o privire piezișă.

— Hm! iar începi a mă brăzda? răspunse Vasile zîbind și privind-o drept, — pe cînd ceilalți rideau încet din gît, arătîndu-și dinții.

— Cred că nu-i supărare...

— A, nu! de ce?...

— Nu? Atunci e foarte bine... Vra să zică, vin. Și dumneavoastră?

— Tot vin, grăi Tanasache, frecîndu-și mînile. E frig. Ne mai încălzim cîte-oleacă...

— Bun, să spun atunci s'aducă. Nicalai!»

Domnul Trifanov ieși numai decît la lumină, din odaia din fund, ștergîndu-și mustățile și barba cu mîna. Întăiu își plimbă ochii prin rafturile multe ale prăvăliei, pline toate de sus pînă jos și rînduite

frumos; apoi își întoarse obrazul întunecat spre mușterii și dădu încet bună-scara.

«Aî stat la masă, Nicalai? întrebă dulce madam Trifanov.

— Da! răspuse scurt Lipovanul.

— Atunci, uite: un litru de vin pentru dumnealor, — de cel bun!»

Nicalai nu zise nimic. Luă în mână o cană de pe masa din cealaltă parte a prăvăliei, ridică capacul dela pivniță, își aprinse lumînarea din sfeșnicul anume pregătit, și coborî treptele.

După ce se întoarse și puse cana de vin pe tejghea, înaintea mușterilor, intră iar în casă. Madam Trifanov pregăti, de pe scaun, așa cum se afla, paharele, le umplu cu ochi, și făcu din cap un semn de îndemnare.

Cei patru noi-veniți ciocniră, gustară vinul întâi, îl dădură apoi de dușcă, și, punind paharele pe tejghea, începură a vorbi dintr'odată: întâi de bunătatea băuturii, despre asprimea vremii pe urmă. Madam Trifanov rîdea, tremurîndu-și capul și arătînd două șiraguri de dinți frumoși; pentru fiecare avea o vorbă și o căutătură dulce; o căldură ușoară începu a-i cucerii pe toți, cînd sorbiră și al doilea, și al treilea pahar.

Din cînd în cînd se arăta, din lăuntru, lingă perdeaua ușei, capul bărbos al lui Trifanov, cu sprîncenele ușor încruntate. Pe dînsul îl chinuia ceva: ș'acolo, în dosul ușii și al perdelei, parcă stătea într'una la pîndă.

Acuma într'adevăr începea a se zvoni că lucrurile merg cam greu în prăvălie. Ceilalți patru Lipoveni, rude, cari-și aveau prăvăliile tot în ulița mare, de multe ori chemaseră la sfat pe Trifanov și căutaseră să-l dascălească, să-i dovedească care va fi sfîrșitul. El însă știa un lucru: cucoana Lucia îi era dragă. Asculta învinuirile cu capul plecat: că a trebuit să ia o nevastă ca și cealaltă, Nastia, care umbla cu șorțul dinnainte și ieșia cu obrajii roși înaintea oricărui mușteriu; că trebuia, acuma, cel puțin să ție din scurt pe aceasta, căci prea face lux, prea se duce de multe ori la Iași pentru teatru și mode; — el nu voia să știe nimic: cucoana Lucia îi era dragă. Putea ea să șadă numai la taifas cu mușterii de-ai ei, putea ea să zvirle banii pe fereastră, — el nu zicea nimic. Cel mult, în tăcerea și 'n amarul lui, strecura priviri piezișe, ori pîndia din lăuntru, prin colțul perdelei.

Iar madam Trifanov deseori între funcționarii ei credincioși, ofta după o viață care trecuse; povestea despre primul bărbat, cu ochii micșurați și cu capul puțin lăsat pe spate, lucruri frumoase. Lăsa să se înțeleagă că fusese moșier une ori, alte dăți îl arăta ca pe un polițaiu în Botoșani ori în Dorohoiu, de multeori era vorba și de

una și de alta. Totdeauna însă povestirile acestea coborau pe nenocitul Trifanov, și fiecare înțelegea că cucoana Lucia îndură o soartă tristă, că ar fi meritat, cum însăși ea spunea, «o soartă mai bună».

Tocmai de-aceia, ca să mai uite, călătoria de mulțori la Iași. Unele ființe care n'aveau ce face, băgau de seamă că și dintre obișnuinții mușterii unul se făcea nevăzut câteva zile din târgușor, — dar astea puteau fi vorbe, de care domnul Trifanov orî nu știa, orî nu ținea seamă.

Acuma, după călătoriile nenumărate, după o viață așa de nemulțumită lângă teighea, între prietenii ei, afacerile începeau să se încurce. Întăiu se dăduse drumul unui băiat din prăvălie, pe urmă și celui alt. Nicalai singur ducea greul. El ducea greul și tăcea, c'o umbră posomorită în ochi. El mai vedea că, deși zile grele se apropiau, cucoana Lucia e tot așa de veselă, tot așa zimbește și tot așa se întristează la aduceri-aminte; și nu zicea nimic, trecea tăcut, și din casă poate pîndia în dosul perdelei.

(Va urmă.)

MIHAIL SADOVEANU.

CRONICĂ

Vacanțele ni-au dat în călduri toropitoare alegeri comunale și o adunare împotriva Grecilor, ținută în București cu multe cuvântări, cu o singură rezoluție și cu nici-un folos. Se știe că îndreptarea pe care o dorim e aceasta: multă treabă, puțin zgomot. Ce ispravă ar putea ieși însă din astfel de întruniri și proclamații, nu vedem. Grecii au interese așa de mari în Macedonia, încît le vor urmări și după declarația indignării noastre, și ei nu le pot urmări decît potrivit cu temperamentul lor și cu norma balcanică, în care asasinatul figurează printre mijloacele îngăduite ale luptei pentru idealul național. Din partea noastră, oricît am socoti că cinstea noastră cere a se face un traiu mai bun elementului aromînesc din Balcani, nu putem să ne ascundem însă că sînt alte granițe, către care trebuie pironită înaintea de toate atenția noastră. Atunci, ce? Mijloc pașnic de a face pe Greci mai cumînți și de a-i încredința că Macedonia nu li se cuvine, — nu există. Războiul nu li putem face. Geamurile nu trebuie să li spargem, fiindcă atunci ar fi o întrecere în sălbătăcii. Nu vād ce mai rămîne alta. Și iarăși nu trebuie să uităm că între o Grecie mare și o Bulgaria mare, nu cea d'întiui e cea mai primejdioasă.

... Spartul geamurilor a început, la Giurgiu.

*

«Anuarul societății de teatru român» din Ardeal apare, ca de obicei, într'un foarte frumos volum. El cuprinde câteva articole privitoare la adu-

narea din urmă ținută la Brad, în munții apusenî, unde Romîniî aū și un gimnasiu, al săracilor pentru săraci, ridicat așa cum este cu cheltuiala satelor de prin prejur. Printre aceste articole se înseamnă prin frumuseța saū folosul lor, al d-lui Enea Hodoș, care zugrăvește cum se învăța pe vremuri la Brad, și al d-lui P. Oprișa, care povestește de fapt întemeierea gimnasiului la care însuși a avut parte. E interesantă și statistica pieselor ce s'aū represintat, în număr îmbucurător de mare, prin deosebitele locuri unde s'a putut înjgheba o societate de amatori. Biruiesc Alecsandri, cu acele comedii ușoare, care la noi par cam învechite, dar care prin naivitatea lor bună, prin dorința văzută de a stîrni un rîs curat, pot să facă însă plăcerea unui public mai puțin meșteșugit și mai bun la inimă și apoi, pentru motive locale care se înțeleg lesne, d. Iosif Vulcan, respectabilul director al «Familiei» (foaie care nu ni se trimete, pentru păcatele noastre și pentru însușirile Tocileștilor lumii acesteia). Vezi apoi cu mirare comediarele lui Lupescu și ale altor actori cari lucrau pentru nevoile trupei lor rătăcitoare prin orașe, orașele și tîrguri. Sînt așa de naive, dar te trezești rîzînd, cum mi s'a întîmplat și mie la o represintație de astă iarnă în Brașov, unde, ce e drept — și așa trebuie să fie în genere — era atita sîrguință și înțelegere și bucurie că pot face plăcere, din partea «actorilor»... Cetînd Anuariul, m'am gîndit neapărat încă o dată la caracterul de trufie al literaturii noastre: avem în teatrul nostru adînci psihologi, scriitori eleganti, imitatori dibaci ai celei mai îndrăznețe literaturî străine, dar ce-ar face cîțiva oameni cum se cade cari vreaū să petreacă la o represintație, dacă n'ar fi Lupescu și partea cea mai puțin prețuită din opera lui Alecsandri ?

*

«Luceafărul» apare în tipografie proprie, și, într'un număr dublu, împodobit cu multe chipuri și scene, dă multă literatură felurită, din care se desfac versuri de d-ra Cunțan, o nouă versiune a «Mioriței» și un cald articol de mulțămîtă către publicul care a ajutat să se prefacă o revistă de studenți într'o mare și frumoasă publicație cu însemnătate în mersul literaturii noastre. Bibliografia trebuie neapărat înlocuită printr'o rubrică de critică permanentă. De ce n'ar lua d. Sextil Pușcariu partea ce i se cuvine la redactarea ei? Astăzi e acel timp în dezvoltarea noastră literară, cînd oricine are chemarea de a vorbi, săvîrșește tăcînd un greu păcat.

*

Primum a treia fasciculă din *Noua Revistă Universitară a Unirii* studenților din București (n-le 4—5). Cea d'întăiu a fost bună, a doua slabă, a treia, hotărît rea. De ce nu înțeleg studenții noștri că o revistă a lor nu-și poate avea rostul decît dacă se ocupă numai de ceia ce-i privește, ca studenți, dînd adecă știri universitare, din țară și din străinătate, și bibliografie? Ce caută aici filosofia și poesia, care, dacă sînt bune, se pot tipări aiurea? Într'un articol iscălit de d. C. Xenî, se dorește clădirea cu cheltuiala Statului

a unei Case studențești. Aceasta nu mi se pare de nevoie, fiindcă studenților nu li trebuie club, nici casă de întruniri politice, nici local de petrecere, ci bibliotecă și sală de lectură. Regele le-a dat însă de mult în Fundația sa Universitară. O societate de ajutor ar trebui singură, dar aceeaia i se poate face loc într'o odăiță de oriunde, la cantina universitară, de pildă. Când oare va dispărea de la noi mirajul vieții studențești parisiene, cu beretele, palatele, discursurile, toastele și «monomurile» ei dobitocești? Student nu e nici o profesie, nici o breaslă, ci o fasă din viața oricui se pregătește pentru activitatea în stratele de sus ale societății.

*

D. Al. Bogdan dă la Brașov, în editura Ciurecu, o culegere de «cîntece de copii și jocuri», cu variante.

E o broșură de peste 60 de pagine.

*

D. dr. N. Leon, profesor la Universitatea din Iași, dă în broșura «Excursiuni zoologice», nu numai un îndreptar pentru naturalistul începător care pleacă în cercetări, ci și o adevărată cărticică de zoologie populară, scrisă limpede și cu o deosebită iubire pentru subiect. M'am surprins cetind pagină cu pagină, despre gândaci, fluturi, țintari, blăcuste, melci și arici! Am căpătat astfel cunoștinți reale pe care nu mi le dăduse în liceu zoologia învățată de două ori după cărți groase învățate, în care-ți pierdea mintea, înghițindu-le buche cu buche. Mai sînt și atîtea ilustrații în acest volumaș de 2 lei 50, încît e un adevărat album.

*

«Reuniunea de cîntări» din Sibiiu, care și-a serbat dăunăzi jubileul, cam izolat, ce e dreptul, fără a pofti multe din societățile surori, tipărește un istoric pe larg al alcătuirii și dezvoltării sale, cu multe extrase din gazete românești și străine și cu chipurile, frumos executate, ale frunțașilor ei. Se dă astfel tot materialul ce trebuie pentru a se scrie acest capitol al artei românești.

*

Cu toată dorința noastră de a pomeni tot ce e mai vrednic de luare aminte din ce se tipărește la noi, nu putem face jertfa de a cumpăra toate cărțile și revistele ce nu ni se trimet. Pentru lipsurile din această Cronică sînt vinovați decî numai autorii.

N. IORGA.

RĂSPUNSURI

D-rei Ec. Pitiș și d-lor A. Mindru, N. Bănescu. — În numerele viitoare.